

Мария Дечева

Maria Decheva

Право на Европейския съюз

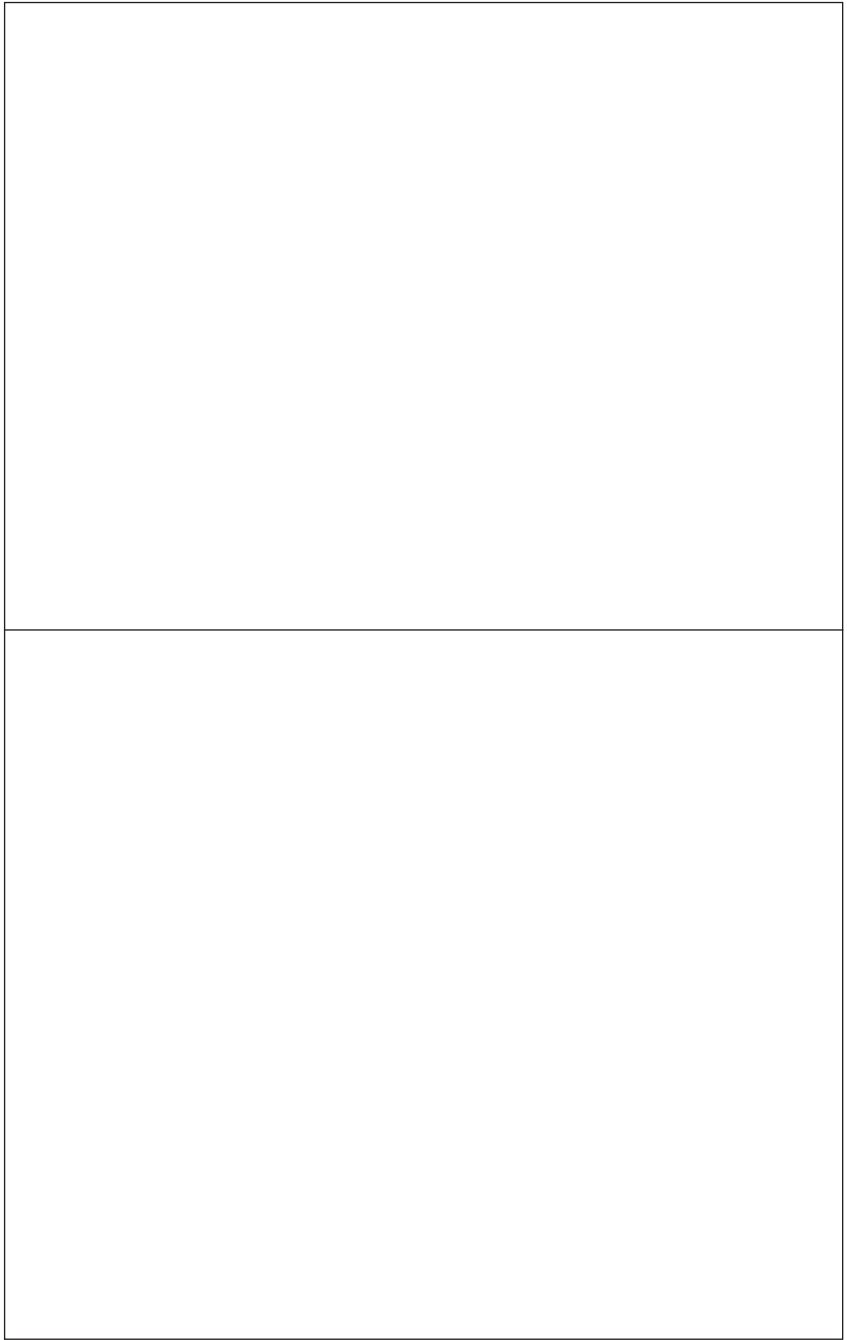
Recht der Europäischen Union

Конституционно право в контекст

Verfassungsrecht im Kontext

Nomos

Мария Дечева
Maria Decheva

Право на Европейския съюз Recht der Europäischen Union

Конституционно право в контекст
Verfassungsrecht im Kontext

Nomos

Gedruckt mit freundlicher Unterstützung der Fritz Thyssen Stiftung
für Wissenschaftsförderung.

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in
der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische
Daten sind im Internet über <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

ISBN 978-3-8487-4543-2 (Print)

ISBN 978-3-8452-8796-6 (ePDF)

1. Auflage 2018

© Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2018. Gedruckt in Deutschland. Alle Rechte,
auch die des Nachdrucks von Auszügen, der fotomechanischen Wiedergabe und der
Übersetzung, vorbehalten. Gedruckt auf alterungsbeständigem Papier.

На моите дядовци Иван и Андрей
Meinen Großvätern Ivan und Andrej

„Който не вярва на чудеса по европейските въпроси, не е реалист!“
д-р Валтер Халщайн, реч 13.4.1964

„Wer in europäischen Dingen nicht an Wunder glaubt, ist kein Realist!“
Dr. Walter Hallstein, Rede v. 13.4.1964

Встъпителни думи и благодарност

Когато преди години професор Пернис ме попита, дали не искам да напиша (учебник)книга по Европейско конституционно право на български език, моят отговор беше: „Вие говорите с думите на моето сърце“.

Тази книга е продукт на моя интерес към правото отвъд държавата. Нейната цел е да даде основни и награждащи знания по Конституционно право на ЕС. Тя се състои от четири основни части: Конституционни основи; Институционно право; Гражданство на Европейския съюз и основни права; ЕС като правен субект в неговите вътрешни и външни отношения.

Важни са ми и мостове – между отделните конституционни реда и езиците на ЕС. Текстът се основава и препраща предимно към релевантна немскоезична юридическа съответно европеистична литература. Надявам се по този начин книгата да бъде полезна за онези читатели на български език, които ползват или искат да черпят знания специално от немскоезична литература.

Най-напред благодаря най-сърдечно на *проф. д-р д.х. д.х. кауза Инголдф Пернис*, за непрекъснатата му научна и човешка подкрепа, за да стане тази книга реалност. Всички полезни за моя проект ресурси в неговата Катедрата и Института бяха на мое разположение.

На *проф. д-р Емилия Друмева*, съдия в Конституционния съд (2003 – 2012 г.), дължа голяма благодарност за перспективния шанс, който ми даде, да предложи лекции по Конституционно право на Европейския съюз в България.

Времето като научен стипендиант в интердисциплинарната изследователска група на Германската изследователска общност „Конституция отвъд държавата. От европейската към международната правна общност“ в Юридическия факултет на Хумболдт университет беше съществено и много повлияващо за тази книга и за моето развитие въобще. Благодаря за тази научна и финансова подкрепа. Много съм благодарна за кратките пътувания в Брюксел, Люксембург, Хаага и Лондон и за проведените там разговори с експерти по въпросите на Европейския съюз, чиито имена не мога да изброя тук. За това време искам да благодаря

Встъпителни думи и благодарност

специално на *Рюдигер Шварц*. Интелектуално и човешки за мен беше истинско удоволствие да деля работно пространство с *Ясмин Зидентоп*, *Анке Ортман*, *Роман Коволик*, *д-р Себастиан Лойшнер* и *Кристин Бетге*. Това важи и за съвместното ежедневие с останалите колеги и сътрудници на Катедрата.

На *Фондация Фритц Тюсен* съм изключително благодарна за изследователската стипендия във Валтер Халщайн институт за Европейско конституционно право в Хумболдт университет, както и за финансирането на печатните разходи на книгата. Благодаря на *д-р Томас Зюрман* и на останалите сътрудници на фондацията, че решаваха винаги компетенто и бързо всички мои молби и запитвания.

Със съгласието на издателство *Notos* да публикува тази книга се сбъдна една моя мечта. Благодаря!

Искам да благодаря също на моето семейство за подкрепата и по време на този проект.

Берлин, ноември 2017 г.

д-р Мария Дечева

Vorwort und Danksagung

Als mich Professor Pernice vor einigen Jahren fragte, ob ich ein (Lehr-)Buch zum Europäischen Verfassungsrecht auf Bulgarisch schreiben möchte, war meine Antwort: „Sie sprechen mir aus dem Herzen.“

Dieses Buch ist ein Ergebnis meines Interesses für das Recht jenseits des Staates. Das Buch will Grundlegendes und Aufbauwissen zum Verfassungsrecht der Europäischen Union vermitteln. Es gliedert sich in vier Hauptteile: verfassungsrechtliche Grundlagen; institutionelles Recht; Unionsbürgerschaft und Grundrechte; EU als Rechtssubjekt in ihren Beziehungen nach innen und außen.

Und es geht mir um Brücken: zwischen den Verfassungsrechtsordnungen und den EU-Sprachen. Es ist überwiegend deutschsprachige juristische bzw. europawissenschaftliche Literatur, auf die sich das Werk stützt und auf die es verweist. Insoweit wird es, so hoffe ich, nützlich sein für diejenigen bulgarischsprachigen Leserinnen und Leser, die insbesondere deutschsprachige Literatur verwenden oder studieren möchten.

Zuallererst danke ich herzlichst Herrn *Professor Dr. Dres. h.c. Ingolf Pernice* für seine stete wissenschaftliche und menschliche Unterstützung bei der Verwirklichung dieses Buches. Alle für mein Projekt hilfreichen Ressourcen an seinem Lehrstuhl und am Institut standen mir zur Verfügung.

Frau *Professor Dr. Emilia Drumeva*, Richterin am Bulgarischen Verfassungsgericht a.D., bin ich sehr dankbar für die weiterführende Chance, Vorlesungen zum EU-Verfassungsrecht in Bulgarien anzubieten.

Die Zeit als Forschungsstipendiatin am interdisziplinären DFG-Graduiertenkolleg „Verfassung jenseits des Staates. Von der europäischen zur internationalen Rechtsgemeinschaft“ an der Juristischen Fakultät der Humboldt-Universität zu Berlin war für dieses Buch und überhaupt für meine Weiterentwicklung wesentlich und prägend. Ich danke für diese Förderung. Für die kurzen Reisen nach Brüssel, Luxemburg, Den Haag und London und für die dort geführten Gespräche mit EU-Experten, die ich hier namentlich nicht aufzählen kann, bin ich sehr dankbar. Für diese Zeit am Kolleg möchte ich noch *Rüdiger Schwarz* besonders danken. Intellektuell und menschlich war es für mich ein wahres Vergnügen, mit *Jasmin Siedentopp*, *Anke Ortmann*, *Roman Kowolik*, *Dr. Sebastian Leuschner* und

Vorwort und Danksagung

Kristin Bettge einen Raum zu teilen. Das gilt auch für das alltägliche Miteinander mit den anderen Mitgliedern des Kollegs und Lehrstuhlmitarbeitern.

Der *Fritz Thyssen Stiftung* bin ich äußerst dankbar für das Forschungsstipendium am Walter Hallstein-Institut für Europäisches Verfassungsrecht an der Humboldt-Universität zu Berlin und für die Druckbeihilfe. Herrn *Dr. Thomas Suermann* und den anderen Mitarbeitern der Stiftung danke ich für die immer kompetente und zügige Erledigung aller meiner Anliegen.

Mit der Bereitschaft des *Nomos* Verlags dieses Buch zu veröffentlichen, ist für mich ein Traum in Erfüllung gegangen. Vielen Dank!

Danken möchte ich auch meiner Familie für die Unterstützung auch während dieses Projekts.

Berlin, November 2017

Dr. Maria Decheva

Съдържание

Съкращения	45
Част Първа: Конституционни основи на ЕС	51
Ключови понятия	51
Допълнителна литература	52
§ 1 Отворена държавност	53
I. Предизвикателства за държавата. Участие на държавата в супранационални организации	53
II. Конституционноправно основание	55
III. Трансформиране на националната държава	56
1. Публичната власт	58
2. Гражданите	59
3. Територията	59
IV. Трансформиране на правото и правната наука	60
1. Национално/Държавно конституционно право	61
2. Наднационално/Междудържавно конституционно право	62
§ 2 ЕС като продукт на супранационална европейската интеграция	64
I. Основание на супранационалната европейска интеграция (на ЕС)	65
II. „Раждането“ и стъпките на развитие на Европейски съюз	67
1. Европейските общности: Основа на ЕС	70
1.1. Европейска общност за въглища и стомана (изтекла)	70
1.2. Европейска общност за атомна енергия (в сила)	71
1.3. Европейска икономическа общност (преобразувана)	71
2. ЕС: От неясна конструкция до правен субект	72
2.1. ЕС като при- и надстройка на Общностите	72

2.2. ЕС като „монолитна сграда“ и единен правен субект	73
III. Интеграционни теории и финалност (завършеност) на ЕС	75
IV. Конституционноправна природа на ЕС	77
1. Граждани на ЕС и европейски народи	78
2. Публична власт на ЕС	79
3. Територия на ЕС	81
4. Символи	82
5. Официални езици	84
6. Федерация: Държавен съюз (Staatenverbund) и/vs. Европейски конституционен съюз (Europäischer Verfassungsverbund)	86
7. Изображение	90
§ 3 Източници на Конституционното право на ЕС	91
I. Договорно-конституционни основи на Европейския съюз	91
1. Договор от Лисабон: изработване, приемане, влизане в сила	92
2. Договор от Лисабон: основна структура и реформи	95
2.1. Договор за Европейския съюз (ДЕС)	96
2.2. Договор за функционирането на ЕС (ДФЕС)	98
2.3. Протоколи (37), Приложения (2), Декларации (65)	102
3. Присъединителни договори и договори за излизане от ЕС	103
II. Харта на основните права на ЕС	104
III. Юриспруденция	104
IV. Обичайно конституционно право	104
V. За характера на Европейската конституция	105
1. Само „функционален еквивалент“ на конституция?	105
2. Европейска конституция в материален и във формален смисъл	106
3. Постнационална конституция	108
3.1. Историческа гъвкавост на конституционното понятие	109
3.2. Конституция като процес без рождена дата	110

§ 4 Конституционни ценности и принципи на ЕС. Принципи на ДЧ	113
I. Терминология и изясняване на понятията	113
II. Конституционни ценности-принципи	114
III. Отделни конституционни принципи	117
1. Човешко достойнство	117
2. Демокрация	118
2.1. Проблемът: Демократичен дефицит на ЕС	118
2.2. По-демократичен ЕС	119
2.2.1. Роля на гражданите	119
2.2.2. Представителна демокрация	122
2.2.3. Европейски партии	122
3. Върховенство на правото. Правова държава	124
3.1. Основни права, пропорционалност и предимство на правото на ЕС	124
3.2. Разделение на властите. Институционален баланс	125
Част Втора: Институционно право на ЕС	127
Ключови понятия	127
Допълнителна литература	129
§ 1 Органи	131
I. Европейски парламент	132
1. Седалище	132
2. Правна уредба (чл. 14 ДЕС и чл. 223-234 ДФЕС)	132
3. Преодоходник	132
4. Състав и разпределение на местата. Избор и бъдеща конституционна реформа	133
4.1. Състав	133
4.2. Разпределение на местата: принцип на партийната принадлежност	134
4.3. Национален контингент. Избор на членовете на ЕП. Конституционна реформа	135
4.4. Таблица: Разпределение на местата в ЕП	137
5. Функция и правомощия (чл. 14 ДЕС)	141
5.1. Законодателни правомощия	142
5.2. Бюджетни правомощия	142
5.3. Изборни правомощия	143

Съдържание

5.4. Контролни правомощия	144
6. Класически институти на Парламентарното право	146
6.1. Парламентарна автономия	146
6.2. Органи: Председател, Президиум, комисии, политически групи, делегации	146
6.3. Легислатурен период, пленарна сесия, пленарни заседания	148
6.4. Кворум и мнозинство	148
II. Европейски съвет	149
1. Седалище	149
2. Правна уредба (чл. 15 ДЕС и чл. 235-236 ДФЕС)	150
3. Състав	150
4. Функция	151
5. Отделни правомощия	153
5.1. Правомощия за определяне бъдещето на ЕС (чл. 15 ал. 1 ДЕС)	153
5.2. Правомощия за изменение на Договорите (чл. 48 ДЕС)	153
5.3. Правомощия за определяне на стратегията (чл. 15 ал. 1 ДЕС)	153
5.4. Институционални правомощия	154
5.5. „Арбитър“ на Съвета	155
6. Начин на работа	155
7. Президент на Европейския съвет	157
7.1. Правомощия на Президента на Европейския съвет	158
7.2. Конституционноправно положение и бъдещо сливане	159
III. Европейска комисия	162
1. Седалище	162
2. Правна уредба (чл. 17 ДЕС, чл. 244-250 ДФЕС)	162
3. Функция	162
4. Състав (чл. 17 ал. 4-5 ДЕС и Ирландски компромис)	163
4.1. В търсене на уместен размер	163
4.2. Уредба в Договора от Лисабон (чл. 17 ал. 4-5 ДЕС и чл. 244 ДФЕС): „спряно правно действие“	165
4.3. Ирландски „конституционен компромис“	166

5. Независимост на ЕК: вътрешна, по същество и организационна	166
5.1. Вътрешна независимост (чл. 17 ал. 3 подал. 2 ДЕС)	167
5.2. Независимост по същество на ЕК (чл. 17 ал. 3 подал. 3 ДЕС)	167
5.3. Организационна независимост на ЕК (чл. 249 ал. 1 ДФЕС)	168
6. Председател на ЕК (чл. 17 ал. 6 ДЕС, чл. 248 ДФЕС)	168
7. Заместник-председател на ЕК: Върховният представител (чл. 18 ал. 4 ДЕС)	170
8. Производство по съставяне на ЕК (чл. 17 ал. 7 ДЕС)	170
8.1. Избор на Председателя на ЕК	171
8.1.1. Предложение на Европейския съвет до Европейския Парламент за Председател на ЕК	171
8.1.2. Избор на Председател на ЕК от ЕП	172
8.2. Назначаване на ЕК	172
8.2.1. Одобрение на националните предложения за бъдещи комисари от Съвета	172
8.2.2. Парламентарно одобрение на цялата ЕК от ЕП	172
8.2.3. Назначаване на ЕК от Европейския съвет	172
9. Начин на работа: Колегиум	173
10. Мандат	174
11. Правомощия	174
12. Парламентарна отговорност (чл. 17 ал. 8 ДЕС)	175
IV. Съвет (на министрите) (на ЕС)	176
1. Седалище	176
2. Правна уредба (чл. 16 ДЕС и чл. 237-243 ДФЕС)	177
3. Състав (чл. 16 т. 2 и 6 ДЕС)	177
4. Наименование	177
5. Функция и правомощия (чл. 16 т. 1 ДЕС, чл. 291 ДФЕС)	179
6. Начин на работа и на вземане на решения	179
6.1. Подготовка на заседанията: Комитет на постоянните представители (чл. 16 ал. 7 ДЕС и чл. 240 ал. 1 ДФЕС)	180
6.2. Председателство (чл. 16 ал. 9 ДЕС)	182

6.3.	Таблица: Председателство на Съвета на ЕС	183
6.4.	Прозрачност (чл. 16 ал. 8 ДЕС)	184
6.5.	Гласуване (чл. 16 ал. 3-5 ДЕС и чл. 238-239 ДФЕС, Протокол № 36)	185
6.5.1.	Единодушие (чл. 238 ал. 4 ДФЕС)	185
6.5.2.	Квалифицирано мнозинство (чл. 16 ал. 4-5 ДЕС и чл. 238 ал. 2-3 ДФЕС, чл. 3 Протокол № 36; Протокол № 9 във вр. с Декларация № 7)	186
	а) Компромиси за квалифицираното мнозинство	186
	б) „Лисабонски“ компромис	187
6.5.3.	Таблица: Гласове на ДЧ в Съвета и % на представляваното население	189
6.5.4.	Обикновено мнозинство (чл. 238 ал. 1 ДФЕС)	190
V.	Съд на ЕС	191
1.	Седалище	191
2.	Правна уредба (чл. 19 ДЕС, чл. 251-281 ДФЕС)	191
3.	Структура (чл. 19 ал. 1 ДЕС)	191
3.1.	Съд: Съдии и Генерални адвокати (чл. 19 ал. 2 ДЕС, чл. 252-253 ДФЕС, Декларация № 38)	192
3.2.	Общ съд: Съдии (чл. 19 ал. 2 подал. 2 ДЕС, чл. 254 ДФЕС)	193
3.3.	Специализирани съдилища: Съдии (чл. 257 ДФЕС)	194
4.	Мандат (чл. 19 ал. 2 подал. 2 ДЕС)	195
5.	Назначаване	195
6.	Функция	196
7.	Конституционноправна природа	197
VI.	Сметна палата	199
1.	Седалище	199
2.	Правна уредба (чл. 13 ДЕС, чл. 285-287 ДФЕС)	199
3.	Състав и функция	199
VII.	Европейска централна банка	200
1.	Седалище	200
2.	Правна уредба (чл. 13 ДЕС, чл. 127-129 ДФЕС, чл. 282-284 ДФЕС)	200

3. Европейска система на централните банки и ЕЦБ (чл. 127 ДФЕС, чл. 282 ДФЕС)	200
4. Органи на ЕЦБ (чл. 283 ДФЕС)	201
5. Функция	201
5.1. Принципно: парична политика	201
5.2. Надзор: Банков съюз I	203
6. Независимост (чл. 130 ДФЕС, чл. 282 ал. 3 ДФЕС)	204
§ 2 Някои други учреждения с конституционно значение	205
I. Междуйнституционален орган: Върховен представител начело на ЕСВД	205
II. Омбудсман на ЕС	205
1. Седалище	205
2. Правна уредба (чл. 228 ДФЕС)	206
3. Избиране и функция	206
III. Европейски защитник на личните данни	206
1. Седалище	206
2. Правна уредба (чл. 39 ДЕС, чл. 16 ДФЕС)	207
3. Функция и правомощия	207
IV. Европол. Евроюст. Европейска прокуратура	207
1. Седалище	207
2. Правна уредба: Европол (чл. 87-88 ДФЕС)	208
3. Правна уредба: Евроюст и Европейска прокуратура (чл. 85-86 ДФЕС)	208
4. Състав и функция на Евроюст	208
5. Европейска прокуратура	210
§ 3 Компетентност	211
I. Презумпция за компетентност на ДЧ (чл. 4 ал. 1, чл. 5 ал. 2 изр. 2 ДЕС)	211
II. Принцип на предоставената компетентност на ЕС (чл. 5 ал. 1-2 ДЕС)	212
III. Клауза за гъвкавост (чл. 352 ДФЕС, Декларации № 41, 42)	213
IV. Видове компетентност	213
1. Според класическото разделение на властта	213
2. Според областта на действие (чл. 2 ал. 6 ДФЕС)	214
3. Изрична и иманентна; вътрешна и външна	214

4.	Според разпределението между ЕС и неговите ДЧ	214
4.1.	Изключителна компетентност (чл. 2 ал. 1 ДФЕС, чл. 3 ДФЕС)	214
4.2.	Споделена компетентност (чл. 2 ал. 2 ДФЕС във вр. с Прокотол № 25, чл. 4 ДФЕС)	215
4.2.1.	Конкурираща	216
4.2.2.	Неконкурираща	218
4.3.	Мерки за подкрепа, координиране и допълване (чл. 2 ал. 5 ДФЕС във вр. с чл. 6 ДФЕС)	218
4.4.	ОВПиПС (чл. 2 ал. 4 във вр. с чл. 24 ал. 1 ДЕС)	219
4.5.	Координиране на икономическата политика, на заетостта и социалната политика (чл. 2 ал. 3 ДФЕС във вр. с чл. 5 ДФЕС)	219
4.6.	Открит метод на координация	221
V.	Принципи при упражняване на публичната власт: Субсидиарност и пропорционалност (чл. 5 ал. 1, 3-4 ДЕС, Протокол № 2)	221
§ 4	Правни актове на ЕС като инструмент на действие	225
I.	За източниците на правото на ЕС	225
II.	Йерархия в правото на ЕС	226
III.	Правни актове на производното право (чл. 288 ДФЕС, чл. 290 ал. 1 и 3 ДФЕС)	226
1.	Регламент (чл. 288 ал. 2 ДФЕС)	229
2.	Директива (чл. 288 ал. 3 ДФЕС)	229
3.	Решение (чл. 288 ал. 4 ДФЕС)	230
4.	Препоръка и становище (чл. 288 ал. 5 ДФЕС)	230
5.	Правени актове с характер на регламент (чл. 263 ал. 4 ДФЕС)	231
IV.	Други инструменти на действие	233
V.	Действие на правото на ЕС. Отношение с правото на ДЧ	234
1.	Непосредствено	234
2.	Принципът на предимство на правото на ЕС	235
§ 5	Производства	239
I.	Преглед на производствата	239
1.	Уточнение на понятията	239

2.	Нормотворчество	240
2.1.	Сключване на международни споразумения	241
2.2.	Вторично нормотворчество	241
2.2.1.	Вторично нормотворчество със законодателен характер	241
2.2.2.	Вторично нормотворчество без законодателен характер	241
	а) Инициатива	241
	б) Хипотези	242
2.3.	Терциерно нормотворчество без изпълнителен характер: Делегирано нормотворчество (чл. 290 ДФЕС, Декларация № 39)	242
2.3.1.	Отделяне в полза на разделението на властите	242
2.3.2.	Определение	243
3.	Изпълнение	246
3.1.	Легислативно изпълнение	246
3.1.1.	Въвеждане на директиви на ЕС във вътрешното право	246
3.1.2.	Законодателна уредба в случай на нужда	246
3.2.	Административно изпълнение	247
3.2.1.	ДЧ: Правилото (чл. 291 ал. 1 ДФЕС)	247
3.2.2.	ЕС: Изключението (чл. 291 ал. 2-4 ДФЕС)	248
4.	Правораздаване	249
II.	Законодателно производство	251
1.	Правна уредба. Видове	251
2.	Инициране на законодателно производство	251
3.	Преминаване от специално в обикновено законодателно производство	252
4.	Обикновено законодателно производство	253
4.1.	Определение	253
4.2.	Етапи	253
4.3.	Хипотези на ОЗП: Таблица	255
5.	Специални законодателни производства	262
5.1.	Определение	262
5.2.	Видове	262
5.2.1.	ЕП приема акта, а Съветът участва	262
5.2.2.	Съветът приема акта, а ЕП участва	263

5.2.3. Бюджетното производство (чл. 314 ДФЕС)	263
5.3. Етапи	263
5.4. Хипотези на специално законодателно производство	264
5.4.1. Хипотези на СЗП: Таблица	265
5.4.2. Неизрично обозначени хипотези	270
§ 6 Националните парламенти в институционалната рамка на ЕС	271
I. Правна уредба (чл. 12 ДЕС, Протокол № 1 и 2, чл. 36, 48, 49 ДЕС, 85 ал. 1, чл. 88 ал. 2 ДФЕС)	271
II. Нови роли на национални парламенти	271
1. Общи права от правото на ЕС след Договора от Лисабон	273
1.1. Право на информация (Протокол № 1)	273
1.2. Пазители на субсидиарността и пропорционалността (Протокол № 2)	273
1.2.1. Система на предварителното предупреждение (чл. 6-7 Протокол № 2)	273
1.2.2. Иск за неспазване на принципа на субсидиарността (чл. 8 ал. 1 Протокол № 2)	274
1.3. Политически контрол на европейската сцена	275
1.3.1. Контрол в областта на ОВПиПС (чл. 36 ДЕС)	275
1.3.2. Контрол в ПССП (чл. 12 „в“ ДЕС във връзка с чл. 85 и чл. 88 ДФЕС)	275
2. Представителство на националните парламенти в Брюксел	275
Част Трета: Европейско гражданство. Основни права на ЕС	277
Ключови понятия	277
Допълнителна литература	278
§ 1 Гражданство на Съюза	280
I. Правна уредба (чл. 9 ДЕС, чл. 18, 20-25 ДФЕС, чл. 15, 45 ДФЕС, ХОП)	280

II. Същина	280
1. Равенство. Забрана за дискриминация (чл. 9 изр. 1 ДЕС, чл. 18 ДФЕС, чл. 21 ал. 2 ХОП)	283
2. Съдържание на правната връзка	284
2.1. Права и задължения (чл. 20 ал. 2 ДФЕС)	285
2.2. Право на участие в демократичния живот на ЕС (чл. 10 ал. 3 ДЕС)	286
§ 2 Източници на основните права на ЕС	287
I. Правна уредба (чл. 6 ДЕС)	287
II. Харта на основните права на ЕС (ХОП)	288
1. Изработване на ХОП	288
1.1. На- и узряване	288
1.2. Пробив	291
1.3. Конвентът „Herzog“ и неговата работа	295
1.4. Прокламиране	295
2. Доброволно обвързване. Позоваване. Влизане в сила	296
3. Тълкуване на ХОП. Резерви	297
3.1. Обща генерална резерва	297
3.2. Конкретни резерви на отделни на държави-членки	297
3.3. Значение на Разясненията на Президиума	298
III. Общи правни принципи (ОПП): чл. 6 ал. 3 ДЕС	299
IV. Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧ)	300
1. Правна уредба (чл. 6 ал. 2 ДЕС, ХОП)	300
2. Присъединяване към ЕКЗПЧ	300
§ 3 Основни догматични въпроси на ОП на ЕС	303
I. Конституционноправна природа на ОП на ЕС	303
1. Понятие за ОП на ЕС	303
1.1. Права на човека. Основни права. Основни свободи	303
1.2. „Насрещна престация“ за супранационализиране	306
2. Ранг и функции на ОП на ЕС	306
II. Видове ОП на ЕС	308
1. В зависимост от предмета на защита	308

Съдържание

2. Притезания vs. принципи?	308
3. Status negativus, status activus, status positivus	311
4. Според съответния законодател	312
5. Смесени	313
III. Носители на ОП на ЕС	314
1. Физически лица	315
1.1. Всеки човек	315
1.2. Граждани на ЕС	317
1.3. Граждани на трети страни	317
1.4. Специални допълнителни качества	318
2. Юридически лица	318
IV. Адресати на ОП на ЕС	320
1. Органи на ЕС	321
2. Органи на държавите-членки	322
3. Частни лица	324
V. Предмет на защита на ОП	325
1. Състав в тесен смисъл	325
2. Примери	327
VI. Накърняване	330
1. Ограничаване	330
1.1. Закон	331
1.2. Легитимна цел	333
1.3. Ненакърнимост на същината на ОП	333
1.4. Пропорционалност	334
1.4.1. Необходимо	334
1.4.2. Отговарящо	335
а) Подходящо	335
б) Съразмерно	335
2. Изключения	335
§ 4 Процесуално налагане на ОП на ЕС	337
I. Видове защита на ОП	337
II. Съдебна защита на ОП на ЕС	338
1. Централна съдебна защита – пред СЕС	338
2. Децентрална съдебна защита – пред националните съдилища	339
III. Някои ключови моменти	339

§ 5 Таблица на съотношението и съответствието: Принципно	341
§ 6 Таблица на съответствието: ХОП – КРБ	342
§ 7 Схема: Система на основните права	345
§ 8 Системата на отделните ОП на ЕС по ХОП	347
Достойнство (на човека) (Дял I)	350
Свободи (Дял II)	353
Равенство (Дял III)	356
Общ принцип на равенство	356
Специални принципи на равенство	357
Солидарност (Дял IV)	360
Свързана с труда	360
Социална сигурност и здравна помощ	362
Публични услуги, околна среда, защита на потребителите	363
Граждански права (Дял V)	363
Избирателни права	364
Права, свързани с администрацията	364
Защитни права	365
Право на свободно придвижване и на пребиваване	366
Права за правосъдие (Дял VI)	367
Право на съдебна защита	367
Права в наказателния процес	369
Част Четвърта: ЕС като правен субект и носител на власт неговите вътрешни и външни отношения	370
Ключови понятия	370
Допълнителна литература	371
§ 1 Отношение между ЕС и неговите държави-членки	373
I. Носещи основни елементи на членството в ЕС	374
1. Лоялност в рамките на ЕС: взаимен респект и подкрепа (чл. 4 ал. 3 ДЕС)	374
2. Хомогенност на ценностите (чл. 2 ДЕС). Национална идентичност (чл. 4 ал. 2 ДЕС)	376
3. Солидарност	378

II. Засилено сътрудничество (чл. 20 ДЕС, чл. 326-334 ДФЕС; чл. 42, 46 ДЕС)	379
III. Изменение на Договорите (чл. 48 ДЕС)	381
1. Обикновена процедура за изменение (чл. 48 ал. 2-5 ДЕС)	383
2. Опростени процедури за изменение (чл. 48 ал. 6-7 ДЕС)	384
2.1. Материалноправни изменения (чл. 48 ал. 6 ДЕС). Първо изменение на ДФЕС	384
2.2. Процедурни изменения (чл. 48 ал. 7 ДЕС, чл. 353 ДФЕС)	387
2.2.1. Генерална „Клауза-мост-мнозинство“ (чл. 48 ал. 7 подал. 1 ДЕС)	387
2.2.2. Генерална „Клауза-мост-обикновена законодателна процедура“ (чл. 48 ал. 7 подал. 2 ДЕС)	388
IV. ЕС: Статус на юридическо лице в ДЧ	389
V. Прекратяване на членството в ЕС	389
1. Доброволно напускане на ЕС (чл. 50 ДЕС)	390
1.1. Материалноправна предпоставка. Доброволност (чл. 50 ал. 1 ДЕС)	391
1.2. Процесуални предпоставки. Процедура (чл. 50 ал. 2 ДЕС)	392
1.2.1. Надлежно информиране на Европейския съвет	392
1.2.2. Споразумение за излизане от ЕС	392
2. Статус на оттегляща се ДЧ (чл. 50 ал. 4 ДЕС)	393
VI. Финансовата и дълговата криза – предизвикателство за ЕС и ДЧ	395
1. Правна уредба (ДФЕС, Евро-плюс пакт, ФД)	395
2. Основни конституционноправни проблеми	395
2.1. „Спасителен чадър“ и Vail-out-забрана	396
2.2. Нови договори	400
2.2.1. ДСКУ	401
2.2.2. ДЕМС	403

§ 2 Външни отношения на ЕС	404
I. Правна уредба: чл. 8 ДЕС, Дял V от ДЕС, чл. 47 ДЕС и Част 5 ДФЕС, чл. 352 ДФЕС	405
II. ЕС като правен субект на МПП (чл. 47 ДЕС)	406
III. Обхват: Области на външната дейност	406
1. Обща търговска политика (чл. 206-207 ДФЕС)	407
2. Сътрудничество с трети страни и хуманитарна помощ (чл. 208-214 АЕUV)	407
3. Политика на добросъседство (чл. 8 ДЕС)	408
4. Ограничителни мерки (чл. 215 ДФЕС)	408
5. Външни аспекти на останалите политики на ЕС (чл. 21 ал. 3 ДЕС)	409
6. Обща външна политика и политика на сигурност (чл. 2 ал. 4 ДФЕС, чл. 23-46 ДЕС, чл. 352 ал. 4 ДФЕС)	409
IV. Принципи (чл. 21 ал. 1 ДЕС)	413
V. Цели	414
1. Конституционни цели (чл. 21 ал. 2 ДЕС)	414
2. Стратегически цели и интереси (чл. 22 ДЕС)	415
VI. Кохерентност	415
VII. Оправомощени органи във външната дейност. Външно представителство на ЕС	417
VIII. Положение на ЕС в международни организации (чл. 218, чл. 220-221 ДФЕС)	420
IX. Международни споразумения (чл. 37 ДЕС, чл. 216-219 ДФЕС; чл. 207 ал. 3 ДФЕС)	422
1. Общи положения	422
2. Категории хипотези (чл. 216 ал. 1 ДФЕС във вр. с чл. 3 ал. 2 ДФЕС)	424
3. Обща процедура за сключване (чл. 218 ДФЕС)	426
Речник на ключови понятия – BG > DE	429
Част 1	429
Част 2	430
Част 3	434
Част 4	436

Inhaltsverzeichnis

Abkürzungsverzeichnis	45
Erster Teil: Verfassungsrechtliche Grundlagen der EU	51
Schlüsselbegriffe	51
Weiterführende Literatur	52
§ 1 Offene Staatlichkeit	53
I. Herausforderungen für den Staat. Mitwirkung des Staates an supranationalen Organisationen	53
II. Verfassungsrechtliche Grundlage	55
III. Transformation des nationalen Staates	56
1. Die öffentliche Gewalt	58
2. Die Bürger	59
3. Das Territorium	59
IV. Transformation des Rechts und der Rechtswissenschaft	60
1. Nationales Verfassungsrecht/Staatsverfassungsrecht	61
2. Übernationales/Zwischenstaatliches Verfassungsrecht	62
§ 2 EU als Produkt supranationaler europäischer Integration	64
I. Raison d'Être/Grund/Zweck der supranationalen europäischen Integration (der EU)	65
II. „Die Geburt“ und die Entwicklungsschritte der EU	67
1. Die europäischen Gemeinschaften: Fundament der EU	70
1.1. Europäische Gemeinschaft für Kohle und Stahl (abgelaufen)	70
1.2. Europäische Atomgemeinschaft (in Kraft)	71
1.3. Europäische Wirtschaftsgemeinschaft (umgewandelt)	71
2. EU: Von einer undefinierbaren Konstruktion bis Rechtssubjekt	72
2.1. EU als Neben- und Überbau der Gemeinschaften	72
2.2. EU als ein „einheitliches Gebilde“ und ein einheitliches Rechtssubjekt	73

III. Integrationstheorien und Finalität (Abgeschlossenheit) der EU	75
IV. Verfassungsrechtliche Natur der EU	77
1. Bürger der EU und europäische Völker	78
2. Öffentliche Gewalt der EU	79
3. Territorium der EU	81
4. Symbole	82
5. Amtssprachen	84
6. Föderation: Staatenverbund und/vs. Europäischer Verfassungsverbund	86
7. Zeichnung	90
§ 3 Quellen des EU-Verfassungsrechts	91
I. Verfassungsrechtliche Vertragsgrundlagen der Europäischen Union	91
1. Vertrag von Lissabon: Erarbeitung, Abschluss, Inkrafttreten	92
2. Vertrag von Lissabon: Grundstruktur und Reformen	95
2.1. Vertrag über die Europäische Union (EUV)	96
2.2. Vertrag über die Arbeitsweise der EU (AEUV)	98
2.3. Protokolle (37), Anhänge (2), Erklärungen (65)	102
3. EU-Beitritts- und Austrittsverträge	103
II. Charta der Grundrechte der EU	104
III. Rechtsprechung	104
IV. Verfassungsgewohnheitsrecht	104
V. Über die Natur der Europäischen Verfassung	105
1. Lediglich „funktionales Äquivalent“ einer Verfassung?	105
2. Europäische Verfassung im materiellen und formellen Sinne	106
3. Postnationale Verfassung	108
3.1. Flexibilität des Verfassungsbegriffs in der Geschichte	109
3.2. Verfassung als Prozess ohne Geburtsdatum	110
§ 4 Verfassungswerte und Prinzipien der EU. Prinzipien der Mitgliedstaaten	113
I. Terminologie und Begriffsklärung	113
II. Verfassungswerte-Grundsätze	114